

Q. F. S. F. Q.

18.

EXERCITIUM ACADEMICUM,

97

De

INSULIS CANARIIS,

QUOD

Ex Consensu Ampl. Facult. Philos.

in illustri Upsalensis Academia

Sub PRÆSIDIO

Amplissimi atque Celeberrimi

VIRI,

MAG. HARALDI VALLERII,

Mathematum Prof. Reg. & Ord.

h. t. DECANI Spectabilis,

Publico Candidorum Examini
modeste subjicit

GEORGIUS MELIN CALM.

Ad diem 23. Junii An. M. D. CC. VIII.

in Auditorio Gust. Majori.

UPSALIS,

Impressit Officina WERNERIANA.

EXERCITIUM ACADEMICUM

INDUCTIONES
CANARIAS

E. Conspicue quid est ad populo
in illigatae operationes et operari
sup. RAZZOJO
Ad hujusmodi operas Quidam
NAT.

MAG. HARRALDI
VALHERNI
Mispemissum Rite Reg. 8019
Post Decanumque Dicitur
Papilio Gomphus Zizanius

GEORGII MELIN
CAPUT
M.
U. U. U. U. U. U. U. U. U.
Imperium Originis M. M. M. M. M. M. M. M. M. M.

*Admodum Reverendo atq; Præclarissimo
DOMINO,
MAG. ERICO
MELIN,*

Archī - Præposito Calmariensi
dignissimo, S.S. Theologiae Le-
ctori, Consistorii Ecclesiastici Ad-
fessori Primario, atque Pastori &
Præposito in Lüngby & Hosino
vigilantissimo,
PARENTI OPTIMO,
CARISSIMO.

CARISMI TERRITATIS
Quemadmodum peregre redeuntes,
ex iis quæ extra natale solum cre-
scunt & vigent, varia secum munera
domum adportare ; eaque tanquam
certa peracti itineris documenta at-
que pignora inter suos distribuere
solent ; Ita & ego post tantos in Ocea-
no circuitus e Canariis insulis redux ,
ex

ex viridantium silvarum arboribus non-nulos mecum adduxi fructus, quos Tibi, Carissime Paren, humillima & piamente offero. Fateor quidem fructus hosce adhuc esse immatuos & tales, qui fortassis omnium palato non placeant, sed dulciores adferre nequivi. Accipias ergo Carissime Genitor exiguum hocce munusculum in certissimum filialis obsequii monumentum. Calidissima add-jungo vota, velit DEus Te salvum & incolumem diu conservare, atque post longam & vegetam etatem mentem Tuam piam in Fortunatas insulas eternas transponere gaudioque suo sempiterno perfundere, sic vovet

CARISSIMI PARENTIS

9
Obedientissimus filius
GEORGIVS MELIN
A. & R.

Candido Lectori.

IN toto hoc adspectabili mundo nihil reperies, Candide Lector, quod non summi Conditoris Sapientiam, Potentiam & Bonitatem probet; adeo ut in illis etiam rebus, quæ vulgo contemnuntur, immense potestatis vestigia reliquerit Maximus ille Opifex. Suprema & immensa ipsius Sapientia in mirabili diversarum partium tantum non contrariarum harmonia, consensu, artificiosa compositione, totius hujus universi nexu & compage, clare admundum elucet. Stupenda ejusdem potentia in cœlestibus terrestribusque rebus resplendet. Sol, oculus ille mundi, scintillantes & coruscantes stellæ, certa divinæ bonitatis indicia exprimunt. Hæc etenim lumen singulis momentis in hæc sublunaria vibrant, lucemque nobis impertunt; qua destituti inter tetras & horrendas caligines, tenebras, atrasque noctes præsentis vitæ fabulam miseri perageremus.

In terraquo nostro globo pluri-

A

ma

ma Potentie & Bonitatis suæ exhibuit documenta , quæ frequenter admidum nobis occurrunt & obveniunt. Ut alia taceamus , maximum certe artificium in ornatu insularum , earumque cultu & decore posuit altissimus Creator. In singulis enim insulis uno quasi intuitu telluris compendium conspicere licet. Varia naturæ miracula ostentant , pretiosissimas res in sinu suo recondunt , fertilitate abundant , deliciis fluunt , jucunditateque luxuriant. Ut terreni reges auro distingvunt purpuram ; ita insulis decoravit DEus Optimus Maximus maria. Convenienter itaque Skalldus noster svavissimus in elegantissimo libro , qui Gudz Wärck och Hwila inscribitur , cecinit :

Men thet är HErrans wärck / at
öyar hafvet zira/
Som stiärnor himmelen ; deman-
ter kongars spira.

Sapienter in pelago adornavit & fundavit insulas ipsa Sapientia. Cumque diversis pulsentur fluctibus , minitanti-
um

um aquarum montes potenter cobibuit
obicesque posuit firmos , ne undarum
eluvie tegeremur terræ in profundissi-
mo & quore formatae. Optime & ne-
cessariis rebus & visu prærūcundis , il-
las instruxit inenarrabilis DEI Bonitas.

Præ aliis itaque arrisit præsens
argumentum , in cuius expositione jam
sum occupatus , quod plurima curiosita-
ti tuæ portentosa naturæ ostenta &
prodigia exhibebit ex parte lœta & ju-
cunda , ex parte autem auditu horrenda.
Nobilitate & præstantia propria se
commendat , nisi ob imperitum fabrum
aliquid detrahatur. Late se in multis
diffundit , ut consummatius ingenium
certe requireret ; experientia quoque
accedere deberet , si omnia ex aequo
scriberentur. Qualemunque hanc
operam meam aequi bonique consulas
precor , quam pro ingenii modulo pre-
stigi. Confiteor equidem me splendo-
rem amplissimi illius loci per ætatem
adhuc non contigisse , cum sciam nihil
nisi ingenio perfectum ac industria ela-
boratum afferri oportere ; Verum
tamen

tamen cum in magnis etiam voluisse
satis sit, humanitate & equanimitateque
tua fretus cathedram conscendere non
dubitavi. Ob oculos ponas velim, si
non omnia desiderium tuum expleant,
illud Ambrosii de Vocat. Gent. lib. 2.
cap. 3. Quod non facile in exordio
reperitur maturitas & in incoatione
perfectio. Excusabis si prima hæc co-
namina non leporibus & elegantiis con-
diantur; indoles enim rei ejusmodi fe-
stivitates sæpius excluserat. Cogita me
inter magnitudinem rei & nimiam
temporis angustiam, efflagitante illud
necessitate, multa omisisse. Vale Can-
dide Lector & innocuis cæptis fave.

DIVINA ADFULGENTE GRATIA.

CAPUT PRIMUM

Præcognoscenda exhibens.

*Exposita generali Insularum divisione,
paucis de earum genesi atque pro re-
nata de Canariarum ortu agamus.*

Ncertis Oceani flu-
ctibus non absque
gravi periculo nos
committimus, no-
vas inquisituri In-
sulas, multis labo-
rum rupibus ab omni parte præru-
ptas; quas cum longa peregrina-
tione adinvenerimus, nobisq; post
tot difficultatum expertas vires, ad
litus earum appellere contigerit,

easdem rudi penicillo geographicè delineatas oculis intipiciendas exhibere decrevimus. Ceterum ne in occultas salebras & syrtes impingat ingenii navis quæ cursum fissere remorantque sequenti tractationi objicere potuerint, in genere ea quæ ad omnes communiter insulas spectant, expendere animus est, ut aditus ad spinosam hanc dissertationis materiam eo magis patet. In primis autem per insulam heic terram a circumambiente Oceano undique cinctam intelligimus; ac proinde continentem etiam terram insulæ vel saltem peninsulae vocabulo venire, validissimis fultus rationibus dixeris; cum a posteriori ex crebris variarum gentium per universum orbem institutis navigationibus, maximam terræ partem maria alluere compertum sit. Verum cum minus sensibilis sit iste aquarum circuitus, propterea quod adeo vasti & ampli tractus

tractus invicem cohæreant, peculiare eosdem mereri nomen Geographis visum est, ut firmæ terræ & magnæ continentes commode appellantur. Ad quas terras, si reliquas, quæ proprie magis insulæ nuncupantur, conferamus, exiguæ admodum & parvæ apparent. Inter insulas nec proportionata æqualitas est expectanda; aliæ aliis enim sine comparatione sunt majores.

Præcipuas jam in quatuor redigimus classes, facem nobis præferente Varenio nobilissimo Geogra pho, Gener. Geogr. Sect. 3. cap. 8. prop. 4. atque illas quæ magnitudine cæteras magnopere superant, appellamus Magnas, ut: Britannia cum Anglia & Scotia. Japonia. Luponia. Madagascar. Sumatra. Borneo. Islandia. Terra Nova. Fretum Davis inter & Hudsonii in septentrionali Oceano detecta est insula quædam magna, singulari-

nomine non huc usque insignita. Nova denique Zembla. Magnis etiam insulis adscribunt quidam Californiam; alii rursus eandem, tenui licet isthmo, cum America cohærere suspiciati sunt; an insula vel peninsula rectius habeatur, adhuc sub judice lis est. Veteres in universum omnes peninsulam in mare procurrentem affirmant; recentiores verò Geographi, si Buno-ni in notis ad Cluverium fidem adhibeamus, in eo conveniunt, quod California sit à continenti separata.

His superficie paullo minores anneximus insulas, quæ secundam constituent classem, atque mediocres appellari possunt, ut: Java. Cuba. Hispaniola. Hybernia sive Irelandia. Creta. Sicilia. Ceilanum. Midanao. Sardinia. Celebes. Frisia-landiam, quæ haud procul ab Islandia sita est, recentient quoque inter insulas Mediocres.

Parvæ illas excipiunt, quæ in terra-

terraqueo hoc globo comparent,
ut: Gilolo. Amboina. Timor. Ja-
maica. Selandia. Corsica. Negro-
ponte seu Eubœa, ut olim dicebatur.
Majorca. Cyprus. Isabella.

Sequuntur Minimæ in ultima
classe comprehensæ, quarum innu-
merabilis ferme copia datur, ut
numerum earum inire vix possibi-
le fit; celebriores tamen heic ad-
ponere in animum induximus, quod
ut rite fiat, dupliciter distingvantur
necessæ est. Easdem enim consi-
deramus vel prout solitariæ sunt,
vel in agmina congestæ & coacer-
vatæ unaque appellatione compre-
hensæ. Minimæ Solitariæ in mari
Mediterraneo sunt Rhodus. Malta.
Ivica. Minorca. Chios. Cephalonia.
In Atlantico Oceano S. Helenæ. In-
sula Ascensionis. Divi Thomæ. Ma-
dera. Zocotera. Gothlandia autem
OElandiaque in Baltico Mari. Plu-
res in unum congestæ claudunt ag-
men, quarum principem sibi locum
vendi-

vendicant Canariæ seu Fortunatæ, quas præsenti dissertatione C. L. sistimus. Flandricas vel Azores sub-jungimus. Hesperides. Maldivas. Lucares. Insulas Principis. Camer-canæ. Mascarenias. Moluccas. Philippinas. Maris Ægei insulas. Japoniæ insulas. Salomonis. Latrunculorum de las velas. Bandas. Angliæ & Scotiæ adjacentes insulas. Insulas demum inter fretum Magellanicum & fretum Le Maire. Ceteras de industria prætermittimus; nobis etenim propositum non erat singulas quæ in magno Oceano, lacubus, stagnis, fluviis ac paludibus reperirentur, adscribere. Quis enim tantas insularum myriades currenti calamo adnotaret? littoribus maris Baltici a parte Sveciæ & Finlandiæ innumeræ adjacent insulæ, ut omnibus notum est; atque solus noster lacus Melerus continet 1291 insulas. Præcipuas itaque apposuisse sufficiat, ut

at, ut jam nihil de insulis natantibus dicamus, quæ rara maxime, porosa & viscosa constant materia, fluctibus ideo & ventis facile circumferuntur. De quibus si quis sciendi cupidus, ampliorem desideret cognitionem, adeat Melam., Plinium, Herodotum, Agricolam., Senecam, Kircherum atque nuper-rime editum Perillustris ac Generosissimi Archiatri Urbani Hiärnes Anledning til åtställiga Malm- och Bergarters Mineraliers och Jordeslags Efterspörjande och Augifwan-de. Andra Flock p. 388. atq; alios.

Hicce prælibatis , accingamus nos ad originem & genesin insularum exutiendum , ut commodior transitus ad reliqua instruatur. Hæc cogitantibus primum seū objicit perdifficilis & difficultatibus non contemnendis obsita quæstio, num videlicet ejusmodi terræ a condito mundo existenterint in falo ? Cui non adeo primum esse occurrere ingenue

nue fatemur. Ceterum difficultatibus illis per utrumque cognitio-
nis humanæ principium simul sum-
tum nos explicare attentemus. Ve-
ritati consentaneum videtur, cum
Sapientissimus rerum Conditor ex-
rudi & indigesta mole modo per-
fectissimo omnes res produxerit,
insulas quoque formavisse, in qui-
bus non minor ac in aliis ipsius
gloria refulget. Et licet Moses ex-
pressis non adeo verbis in creatio-
nis historia insularum productio-
nem indicarit, nihil tamen obstat
quo minus existimemus illas tertia
creationis die fuisse formatas ac
plantatas; qua DEus Ter Opt. M.
maria ab arida terra sejunxit & se-
paravit, aquas in locum destinatum
collegit, eisq; certos limites & ter-
minos posuit quibus supergredien-
dum non esset. Alia certe S. Re-
velationis loca insulas rebus fuisse
coævas indicant non tantum, ve-
rum etiam probant & confirmant.

Si

Si decimum caput Genesios ubi in
quinto versu innuit sanctus DEI
Vir; ab his divisas esse insulas Gen-
tium in regionibus suis; conferre-
mus cum Siracidis 43:25. verbo,
inquit, suo pacavit mare & insulas
in eo plantavit, idem sensus erue-
retur. Neque credibile est, cum
immensas istas rupes & saxa inspi-
ciamus, quibus plurimæ insularum
innituntur, illas ex pulvinis, ex fa-
bulo & collecta saburra, in profun-
dissimo pelago aquis Oceani con-
gregata, ortas fuisse, quum Ocea-
num maxima sua violentia velocissi-
moque cursu in iisdem destruen-
dis nihil propemodum efficere ex-
periamur. Nec probabile est a
continenti, cum primis remotiores,
in mare olim excurrisse & fuisse
promontoria, cum illas inter insu-
las & proximam terram magna
undarum abyssus interjaceat & in-
exploratae altitudinis mare. Hu-
jusmodi sunt Islandia. S. Laurentii.

S. He-

S. Helenæ. Ascensionis. Azores & multæ aliæ.

Cum Burnetio, subtilissimo alioquin Philosopho, non facimus, qui statuit nulla maria ante diluvium existisse, nullas protuberancias vel montes assurrexisse, nullas valles subsidisse, nullas denique inæqualitates & excavationes in terra antediluviana comparuisse; sed eandem supponit rotundam, æqualem, tornatam & aquis subterraneis superstructam; Quam hypothesin speciosis sane & subtilibus argumentis & ratiociniis in Telluris Theoria Sacra probare annititur. Huic adstipulatur Severianus in Hexaemero: Δια τέτοιο, inquit, κατέλιπεν ὁ Θεὸς τάς νήσους οὓς τὰ ὄρη ἵνα μαρτύρις ὅτι ἀπὸ ἀρχῆς συνήπλω. i. e. Propterea reliquit DEus insulas & montes, ut inde disceres ab inito fuisse continuos & conjunctos; Quam eorum sententiam ob validiores caussas, quæ certe præponderant, rejicimus.

Ta.

Tamen obtineamus, cum tempora cataclysmi universalis repetimus, terræque annuo spatio inundatæ faciem contemplamur, insularum plurimas, quæ a condito mundo extiterant, fuisse forsan eversas locoque motas ; alias autem ex arena, luto limoque & aliis rebus, quæ immensa fluctuum vi atque sævitia in scopulos congerebatur, ortas & generatas. Tota enim, ut consentaneum videtur, externa telluris facies, multis modis ex ingenti aquarum mole mutabatur & convertebatur ; quod tanto facilius nobis persuademus, quanto notior est aquæ in terram alterandam vis & efficacia. Qui miros & terrificos effectus perpendit, qui ex magno Oceano turbidis & violentis tempestatibus agitato, proveniunt, facile sibi imaginari potest quantas concussions & mutationes quantasque perturbationes & confusiones sub maximo aquarum onere quo,

quo tanto temporis intervallo gravabatur, subiret terra nostra. Si modica flumina, cum justum egressi sint alveum, regiones & camposi, quos inundant & occupant, multis modis variant; Ecquid tum inconcussum & non transformatum in diluvio inveniretur? Non una enim vel altera globi terraquei pars, Asiam vel Africam puta, non Ægypti regio aqua superfundebatur, sed tota simul terra undis obruebatur, & submergebatur, cum:

*Obruerat tumulos immensa licentia
Ponti,*

Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.

Si parvæ & exiguae inundationes vernæ, ex largiori pluvia vel nivis liquefactæ guttulis, varias campis & agris, in quos dejectæ sint, inducunt mutationes; ut observavit Ampl. b. m. Rudbeckius Atl. Tom. I. pag. 35. ejusmodi videlicet rivulos in terra stagnantes duorum cūbitorum

bitorum altitudinem vix excedentes, limum cœnumque duos vel tres digitos altum in terram projecisse. Si inquam sensibiles adeo variationes ex levibus hisce aquis contingere potuerint; quid tum eo tempore factum supponeremus, cum cœlum, Omnipotentis DEI jussu, per integros 40 dies naturales atris densisque obducebatur nimbis, ex quibus pluviae non guttatim stillabant, sed cumulatim rubeant; Abyssi fontes ad explendam irati DEI voluntatem disrumpabant; hydrophylacia & occulta aquarum subterranearum receptacula aperiebantur, atque coniunctis viribus totam terram obruebant? Ex tanta aquarum copia, magnis tempestatibus & procellis agitata, quæ tum forte oboriebantur in turbido ac tumultuoso illo statu, omnium rerum mixturam factam fuisse constat, quæ post insueti Oceani recessum oculis patabant.

bant. Si in limosam & squalidam terram exspatiaremur , variæ utique catastrophæ occurrerent , montis illic culmen a lambentium fluctuum sævitia attritum , & in depresso rem delatum locum conspicere mus ; magnam hic fractarum arborum , tectorum , lignorum &c. struem cumulatam intueremur ; & ne a tractationis scopo longius recedamus , alias conversiones , quæ in hac omnium rerum mixtione oriebantur , sicco pede præterimus , illud tantum indicantes , ex collectis & coactis lîno , luto , arena aliisque rebus variis , aut in diluvio generatas fuisse insulas plurimas , aut post , per tantum temporis intervallum ortas & productas.

Ceterum nullæ unquam vel probabiliores vel manifestiores insularum caussæ indagantur , quam quæ ex crebris & continuis terræ exterioris alterationibus petuntur. Omnium seculorum experientia docet,

docet, tellurem nec qua interiores
nec qua exteriores partes in eo
statu, quo a sapientissimo Opifice
in rerum primordio producebatur,
immotam & immutatam persevera-
re, sed varias induere formas, vi-
cissitudines & alterationes ex va-
riis internæ œconomiæ diffidiis,
perpetuaque elementorum pugna
exortas pati, ex quibus ingentes
metamorphoses pullulant. Nihil
equidem sub sole perpetuum &
permanens, nihil stabile & diutur-
num, omnia caduca sunt variisque
casibus obnoxia. Quam fluctuan-
tis naturæ conditionem mundanæ-
que rotæ instabilitatem perpen-
dens, prudentissimus humanarum
rerum æstimator Lactantius, in e-
jusmodi erumpit verba : Enume-
rare possem quoties repentinis
quassatae motibus vel hiaverint
terræ vel descenderint in abru-
ptum ; quoties demersæ fluctibus
& urbes & insulæ abierint in pro-
fundum,

fundum, fructiferos campos & paludes inundaverint, flumina & stagna siccaverint, montes etiam vel deciderint abrupti, vel planis fuerint adæquati; plurimas etiam regiones & fundamenta montium latens & innatus ignis consumit; quam quidem instabilis naturæ vicissitudinem summi nullo non tempore etiam Philosophi non sine admiratione observarunt. Mutationem hanc crebram his versibus significare & testari voluit Ovidius lib. I. Metamorph.

Vidi ego quod fuerat quondam solidissima tellus

Esse fretum; vidi factas ex æquore terras.

Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ,

Et vetus inventa est in montibus anchora summis,

Quodque fuit campus vallem decursum aquarum

Fecit,

*Fecit, & illuvie mons est deductus
in æquor.*

Confirmat, mirabilem simul atque utilium exquisitissimus scriptor Joh: Zahn in Specula Physico - Mathe- matico - Historica Scrut. I. Prælim. cap. 5. §. 2. ubi rei extensæ muta- tionem graphicè descripsit. Ma- teria, inquit, in omnibus licet mun- di corporibus ubivis sit eadem, & ea ipsa corruptioni non sit obno- xia: nulla tamen nihilominus sunt corpora, quæ non corrumpi & in aliud abire queant. Res enim o- mnes corporeæ a DEO productæ corruptioni substant , nec est ali- quod corpus adeo firmum, quod non temporis tractu alteretur & mutationem subeat. Varias sine omni dubio mutationes incurrit terrenum corpus , cuius rei ple- na sunt scriptorum monumenta , scatent historiæ , abundant navi- gantium itineraria, comprobat ex- perientia. Quid frequentius oc- currit

currit apud scriptores, quam quod terrarum aliæ hiatu absorbentur & devorantur ; aliæ autem de novo, ubi numquam antea comparuerint, nascuntur & generantur. Prius ut alia testimonia omittamus, unico tantum ex Kircheri Mund. Subter. lib. 2. cap. 12. §. 1. confirmemus eventu. Contigit, verba sunt Kircheri, in Sinarum regno anno 1556. quod integra montosa regio cum universis populis & urbibus absorbebatur, suoque loco lacum ingenitum reliquit, nullo præter puerum ligno innatantem erepto. Posteriorius probemus ex Plinii verbis, quibus terrarum renascentiam lib. 2. cap. 87. & 88. exponit. Nascuntur, inquit, & alio modo terræ ac repente in aliquo mari emergunt, veluti paria secum faciente natura, quæque hauserit hiatus, alio loco reddente. Claræ jam pridem insulæ Delos & Rhodus, memoriæ profunduntur enatæ; Postea minores ultimæ tra

tra Melon, Anephne: Inter Lemnū & Hellespontum, Nea: Inter Lebadon & Teon, Ajone: Inter Cyclades Olympiade 135 Hiera, eadem automate; & ab ea duobus stadiis post annos 110 in nostro ævo M. Junio Syllano. L. Balbo Coss. ad 8. idus Julias, Thia.

Montes, durissimæ terreni corporis spinæ, utut mutationibus immunes arbitrantur, exiguis tamen persæpe initiis cedere coguntur experientia teste. Præcipitosus non tantum fluminum lapsus & subterranearum aquarum catadapæ, montium latera, internam eorum fabricam & fundamenta corrodunt; sed sæpe minutæ pluvialis aquæ guttulæ partiunculas atterrunt & auferunt. Sic excelsa montium cacumina decurtantur & sensim consumuntur, planities vero circumiacentes, ut compertum & exploratum habemus, eorum crustulis & fragmentis exaltantur & ad-

augentur: hoc modo eorum decre-
mentum circumpositis campis &
vallibus cedit in incrementum. Ab
sorptis quibusdam terris nascuntur
& formantur novæ ex earum reli-
quiis; Prope Dordracum & Dul-
lartum in Frisia, castella non igno-
bilia funesta alluvione submersa es-
se refert Kircherus cit. loco, ut ipsi
eminentes in hunc diem turrium
apices præteriti eventus calamitatē
posterioris enarrare velle videantur.

Ut terrarum meditullia, quæ
interdum Vulcani Tyrannide de-
glutiuntur, lacus post se relinquunt;
Sic nonnunquam lacum aqua ex
imis terræ visceribus velut spongia
absorbetur, ejusque loco terrestri-
um partium tumulos & pulvinos
conspicere licet. In plurimis locis
deficiunt stagna, terramque, quam
nuperrime eluvie obtegerant, habi-
tabilem reddunt. Varios & mirifi-
cos intereuntium & nascentium in-
sularum casus exhibet stupenda,
insulæ

insulæ quæ juxta Azores año 1638. emerserat, narratio, quam quoniā digna est memoratu maximeque conversiones, quæ stimulantibus ignibus subterraneis accidunt, illustrat, heic insereremus, sed habita temporis ratione, illam heic præterimus & studiosum Lectorem ad Kircherum, qui ejus loco cit. memorat, remittimus. Hanc rem penitiori mentis indagine secum reputans Bechmannus in Historiæ Orbis Terrarum cap. 5. Verisimile prorsus esse asserit, quod Plato in Dialogo, qui Critias intitulatur, de insula Atlante locutus est, cuius dissolutioni & destructioni Canarias insulas genesis suam debere conjicit; Cui assertioni album calculum non addimus, cum Amplissimus Atlanticæ Auctor, insulam illam, nullam aliam fuisse quam Scandinaviam seu Sveciam nostram ostendat & demonstret.

Multæ quoque terræ, quæ continen-

tinenti olim adhæserunt, rupto pau-
latim aquæ violentia tenui istmo,
avulsæ sunt magnoque Oceano in-
cluduntur. Hoc pacto impetuosa
fluxus tyrannide, ut auctor est Pli-
nius & Kircherus, ab Italia quon-
dam rupta est Sicilia; Cyprus a
Syria; Africa ab Hispania; Suma-
tra a Camboia; Ceilanum ab In-
dia &c. Ita nostra etiam tempe-
state exesis istmis, quibus conti-
nenti adhærent, aveluntur pluri-
mæ; Aliæ vero ex continua ter-
restris materiæ adgestione in conti-
nentem mutantur & temporis suc-
cessu conjunguntur. Particulæ a-
queæ, quia actu invicem sunt di-
víæ, & celerrimo agitantur motu,
facile terras invadunt, terrestres
particulas abradunt & abducunt.
Cumque in latentia saxa & rupes
repercutiuntur & franguntur un-
dæ, advectam deponunt materiam.
E fundo arenas & argillam avel-
lunt, lutum cœnumque adportant,
quæ

quæ facillimo negotio conglomera-
rantur & consolidantur , atque ex
partium illarum cohæsione crusta-
lam , initio licet parvam , constitu-
unt. Mox ubi ex continua varia-
rum admictione & advectione in-
crementa ceperit , magis magisque
indies accrescit. Multoties tandem
iterata accumulatione altius assur-
git , caput per superbientes fluctus
extollit , eorum violentiam arceret
insulaçꝫ audit. Non absimili modo
Canarias olim insulas fuisse ortas ,
& in scopulos ac immensos arena-
rum acervos , montium illam sobo-
lem terrestresçꝫ particulas hac pon-
tisævitia a longe dissitis terris avul-
fas ibi congestas & coagmentatas .
Vel etiam quondam Africæ partes
fuisse atçꝫ ut insularum coacervata-
rum congeries , quas Archipelagos
vocant , continenti olim conjunctos
fuisse ; Sed Oceani ultro citroque
molientis violentia ; mollieribus
continentis particulis exesis perfos-
fisque

fisque, saxioribus vero montium scopulis in eam insularum multitudinem, quam mappæ nobis demonstrant secretis; (vel subinde etiam ignium subterraneorum sævitia per terræ motus diremptis, ut scribit sæpius nominatus Kircherus, non facile dixerim. Tempus me tantū perdere existimo, si plures catastrophas & mutationes adducerem; vix enim credo maritimam oram & regionem dari, in qua non ejusmodi alterationes crebro observantur. Itaque ne in limine dissertationis immoti hæreamus, transitum ad Canarias ipsas facimus.

CAPUT SECUNDUM.

De insulis Fortunatis. Canariarum appellatio. Primus Gentium in Canarias accessus. Numerus. Situs. Qualitates generales. Singulæ fpecialiter. Fertilitas & proventus. Animalia. Incole.

HAETENUS per totum Neptuni regnum erravimus, latrantesque

que Thetidis undas in incertum sul-
cavimus, diversas insulas, scopulos
tumulosque in aqua protuberantes
lustravimus, eorundemque genesin
qualitercunque exposuimus; Jam
de commodo requiei loco circum-
spiciamus, ubi vires ex continuo i-
tinere haustas recolligemus fessaque
corpora recreemus. Cumque post
longam & laboriosam ultra fretum
Herculeum in Atlantico Oceano
navigationem, montis apex, eo
tempore, quo vastissima Olympi
spatia purpura sua tegere solet au-
rora, instar columnæ ad cœlum us-
que pertingere conspectus fit; Na-
turæ miraculo allecti, indicem for-
tunæ nostræ esse facile persvasi,
speque turgidi cursum eo direxi-
mus, ubi amplissima exantlatorum
laborum præmia naturam reposu-
isse credebamus. Verum quam-
primum oriebatur Phœbus oculis
avide intuentium subductum est
montis culmen, ita ut nos aut spe-
trorum

etrorum lusibus esse deceptos putaremus, aut inacessam indicaremus terram; quam ob rem nisi humana curiositas nos paululum detinuisseſſet, alia desperantes loca peteremus. Postera autem luce auspicio conspicui verticis lætabundi pergebamus, sed iterum evanuit. Multis diebus confectis tandem cum ingens spatium emensi fuimus, Picum esse montem in Teneriffa altissimum confirmati portum ejusdem subivimus, ubi gratissima diversorum flosculorum fragrantia lreficiebamur. Navibus autem reictis terram nuperrime detectam tripudiantes ingressi sumus, ubi hortos ludentis naturæ opere consitos suspeximus, prata amplissimaque Floræ æquora, gemmea, florū varietate oculis naribusque gratissimorum perpetuo distincta & colorata, non sine admiratione intuiti sumus; ubi frondentium arborum comæ mollissimi Favonii flabel-

flabellis leniter ventilabantur, placidissimoque murmure auribus blandiebantur. Cœlum nitebat, ridebant omnia. Nos in herba fusi, quattellus tremulis jucundissimarum arborum opacatur umbraculis , ex mira rerum amœnitate , ubertate & felicitate, in beatas & fortunatas nos vectos esse insulas conjiciebamus.

Quamvis inter scriptores neque de numero nec de situ Fortunatarum insularum conveniat; nihil tamen obstat, quo minus non alias fuisse quam hodiernas Canarias existimemus, ut in sequentibus videbimus. Sex Fortunatæ sunt Ptolemæo. Decem vero recenset Marcellus in Æthiopicis lib. I. septem videlicet Proserpinæ sacras , reliquias autem Plutoni Hammoni & Neptuno consecratas. Non plures atque duas memorat Plutarchus in Sertorio , quam de beatis insulis historiam se ex Juba hausisse profi-

profitetur; totidem numerat Sebosus apud Plinium lib. 6. c. 32. Convalliam scilicet & Planariam. Sed mirari subit, quod Plinius cum sex recenset, se Jubam secutum fuisse fateatur, cum Plutarchus, ut supra significavimus, non nisi duas ex Juba descriperit, quo fieri non potest, quin vel Plinius vel Plutarchus recte non Jubæ sententiam affigerit. Pro Plinii sententia stat Ptolemæus, ut in prioribus inculcavimus, qui sex quoque fortunas recitat, utpote Pluvialiam, Καπραπλανη, Νιγραπλανη, Junoniam atque ἀπρόστον νῆσον seu inaccessam iniulam. Plinius alia licet nomina insulis beatis imponit, eadem tamen atque Ptolemæo sunt, ut ex nominum significatione probabile est. Plinio nuncupantur Ombrios. Niguria seu Nivaria. Utraque Junonia. Capraria & Canaria. Ombrios Plinii & Ptolemæi Pluvialia nulla alia esse potest quam Lancerotta.

rotta. Utriusque Capraria conve-
 nit cum Forteventura. Niguaria
 & Ptolemæi ἀπρόσιτον licet distin-
 guntur, una tamen est & quidem
 Teneriffa ut clare admodum ostendit
 Vossius in observationibus ad Melā
 lib, 3. cap. 10. Nam cum in cete-
 ris Canariarum nullæ unquam ni-
 ves compareant, hæc sola iis abun-
 dat, atque in tantam surgit altitu-
 dinem, ut non modo nivium nata-
 libus locis se inserat, sed excedat,
 eam ob rem Ninguria seu Niva-
 ria appellata est. Inaccessa vero
 propterea habebatur, quod cum
 ducentis & sexaginta millibus pas-
 suum, vel, ut alii volunt per 60 mil-
 liarium spatum, conspicua sit navi-
 gantibus, tamen non semper, sed
 tantum auroræ tempore & post so-
 lis occasum appareat. Species enim
 remotarum rerum per condensatos
 matutinos & vespertinos vapores
 tunc altius efferuntur, quam in-
 terdiu, dum sol vapores dissipat.
 Hoc cum illis contigerit, ut

verisimile videtur , qui primi ad hanc insulam penetrare conati sunt, quod paulo ante solis ortum viderint insulam a tam vasto intervallo velut propinquam , sed mox oculis eorum subducebatur. Cumque idem postera & tertia luce evenerat, loci immensitate allucinati, aut cursum suum teneri, aut insulam continuo fugere existimarunt ; unde veteribus inaccesa credebatur. Inter alia luculentissimum hujus rei habemus experimentum , ex insula in nostro mari Baltico prope Oelandiam sita , quam *Jungfrua* vocamus ; sicut & ex *Gunnars Ðör* quæ pro varia atmosphæræ horizontalis constitutione , valde diversimode apparent. Interdum enim maxime supra horizontem elevatae , mox prorsus non , vel etiam sub varia forma variisque coloribus & locis conspiciuntur. De quibus ulterius consuli poterit Perill. Dom. D. Hierne Archiater Regius in tractatu de aqua pag. 97. & seqq.

seqq. ubi singula hæc secundum omnes circumstantias dilucide exponit.

Ut de numero Fortunatarum Insularum non una est sententia, ita neque de earum situ. Nonnulli insulas de Cabo Verde, ob Poli elevationem, quam illis attribuunt Geographi, Beatas esse asserunt. Nec desunt qui dicant Indiæ vicinas esse: alii in Britannia illas collocaverant. Plerique tamen Homerum secuti Fortunatas in Hispaniæ finibus ponunt. Vid. Muret. Var. Lect: lib. 5. cap. 1. Neque mirum esse debet quod adeo diversa illis assignantur loca, cum constet fabulis involutas esse; atq; ut vagari solent fabellæ, ita non uno describuntur loco. Hodieñæ Canariæ cum Veterum Fortunatis maxime convenienter earumque descriptioni consentiunt, quod innumeri Geographorum testimoniis confirmare, nisi rem extra omnem

dubitacionis aleam esse putarem ;
 et si situs non ex æquo respondeat,
 ut notavit Salmasius in Exercitat.
 Plin. Namque Ptolemæus sub de-
 cimo sexto latitudinis gradu posuit
 insulas Fortunatas, cum tamen Ca-
 nariae communiter sub tricesimo
 collocentur.

Canariae insulæ vel ex cannis
 acchariferis, quæ in maxima ibi-
 dem reperiuntur copia, appellan-
 tur ; vel ex multitudine canum in-
 gentis magnitudinis ibi ab Hispa-
 nis inventorum, qui, ut ferunt,
 primi in Canarias accesserunt, de-
 rivantur ; eorum enim lingua Can
 canem designat. Confer. Plin. lib.
 6. cap. 32. Barbaris vero Elhard
 dicuntur teste Dappero in desc. inf.
 ad Africam.

Quando primum detectæ sint
 insulæ Canariae, non æq; pronum
 est ostendere ; Geographi enim o-
 mnes, quotquot mihi inspicere li-
 cuit, alto illud premunt silentio.

Non

Non dubium tamen est, quin ante multa secula Veteribus cognitæ fuerint, cum ut in præcedentibus probavimus, nullæ præter Canarias fuerint Veterum Fortunatæ, quæ longo abhinc tempore carminibus Poëtarum celebrabantur. Nulli tamen prius ab Europæis, quam 1405 ut auctor est Dapperus in Canarias accesserunt; Du Val autem in Gen. Geograph. 1401, scribit. Nobilis Gallus nomine Johan von Betanchurt, in quem omne jus transfuderat Johannes Castiliae Rex, cum expedita classe primus ad spolianum Canarias advenerat. Qui occupato portu & castello in Lancerotta, monasterium ibi S. Francisco instituit; viator vero in Hispaniam rediens, jus in se derivatum Dieo de Herrera vendidit, qui paulo post Forteventuram expilavit. Du Val autem, ut videtur, secutus est Sannut, qui dicit Johannem von Betanchourt expeditionem hanc

Regis vel jussu vel consensu suscepisse insularumque vietam in provinciam redegit. vid. plura apud Dapperum.

Septem ab omnibus in universum Geographis numerantur, ut Lancerota, Forteventura, Canaria Magna, Teneriffa, Gomera, Fierro, Palma. Illis adjacent parvæ quædam insulæ, ut Purchas, Lobos, Roka, Gratirosa, S. Clara, Alegranca atque Inferno; Ortelius & Selavia incultæ manent; Verum cum exiguæ admodum sint, ut potius petræ quam insulæ appellantur, nullas ibi urbes reperies sed parvaduntaxat propugnacula in præsidium portuum, proinde non nominantur inter Canarias.

Contra Mauritiam in Oceano Atlantico inter 20 & 26, latitudinis gradum communiter ponuntur; illas inter & Barbariam 80 milliar. spatium intercedit.

Loci naturam & constitutio-
nem

nem quod attinet, himio solis æstuantis fervore infestantur, eo quod juxta Tropicum Cancri sitæ sint; qui solis æstus ex præcoci messe, quæ Martio vel Aprili mense in stat, colligi potest. Soli alioquin natura & cœli mitis observatur. Maxime fœcunda & fertilis est hæc terra; in magna enim copia, ut alias res taceamus, saccharum vinumq; mere Falernum ibi invenies, cuius dulcissimum succum tanto avidius haurimus, quanto præstantius habeatur. In una solum ex Canariis reperiebatur olim hordeum merumque, ut asserit Sannut; hodie vero omnes, rebus ad vitam sustentandam necessariis abundant. Ex fructibus in insulis Canariis præcipue leguntur fici, Crysomelæ, mala granata, citromala, aliq;.

Qualitatibus iis in antecessum notatis, quæ ad omnes referri possunt, in singulas expatriari lubet, speciales uniuscujsque affectiones

observaturi. Lancerotam itaque primum ingredimur, quam ad du&etum Bechmanni primam heic collocamus. Quæ insula 12. milliar. in longitudinem & septem in latitudinem exorrecta est, sita autem sub 29 grad. & 30 min. septentrionē versus. A Lancerota boream versus est Forteventura, Canaria Magna autem occidentem versus. Cayas urbs in Lancerota quondam exstiterat, quæ cum universa insula A:o 1618 a piratis Afris de Algier spoliata est; qui 1468 homines captos abduxerunt.

Barbariæ proxima est Forteventura sub 28 gradu versus Boream posita. 15 mill. in longit. & 3. in latitud. extenditur, in cuius ripa tria exstructa sunt oppida, Lanagla, Tarafalo & Pozo Negro.

Canaria autem Magna 27. gr. & 30 min. distat ab Æquatore. In longit. ut quidam volunt 18. mill. Germ. excurrit; Thevet vero 12 in

in longit. & totidem in latit. illam comprehendendi asserit; Insula hæc ad rotunditatem qua superficiem quā proxime accedit. Illa inter Canarias præcipua & præstantissima habetur; In ejus enim civitate Palmarum, quæ certe palmam ceteris præripit, est juridicus convenitus omnium insularum, ut scribit Cellarius Geograph. p. m. 408. Episcopi sedes est; Templum quoque cathedralē exstructum; Monasteria etiam à Genuensium mercatoribus S. Francisco & aliis instituta. Reliquas fertilitate superat, ut mille animabus alimenta suggerere possit.

Canariam Magnam inter & Teneriffam, quæ proximè sequitur, est spatium 6 milliarium. Sita est sub 27 gradu & 30 minuto qua spestat septentrionem. Thevet & Sannut hanc insulam inter Canarias maximam faciunt; 14 enim mill. ei in longitudinem tribuunt, quam tamen ipsorum sententiam confutat Gramaij.

Gramaij. A parte boreali habet portum S. Kruis dictum & tria splendida pulcerrimaque oppida, Laguna, Ortone, Garricko nec non S. Christophel. Quod loci naturā & indolem refert, magnis infestatur ignibus, qui plurima insulæ incommoda inferunt, ut mox in capite sequenti, ubi de monte Pico dicemus, erimus audituri. E fundamento montis scaturiunt & una cum erumpentis sulphuris vehementia emanant magni sulphuris rivi & fluvii, qui in alteram voluntur petram; imprimis ad Notozephyrum; a quibus pinguedo ita consumta est, ut nihil præter Morum frutices proferat. Ab altera vero parte, ubi non tanta ignium subterraneorum vis observatur, ceteras Canarias non tantum fœcunditate exæquat, verum etiam superat. Regiones enim in quibus Vulcani reperiuntur montes, plerumque sunt fertiliores aliis terrestribus

bus locis ; ut patet in Campania ,
ubi mons Vesuvius ; in Sicilia , ubi
Ætna ; in Japoniæ regno Voari ,
ubi Siurpurama mons reperitur .
Ratio est , quod exhalationes , quæ
ab ignibus exspirant subterraneis ,
terræ poros magis aperiant & aper-
tos contineant ; Unde vegetabilia
non tantum a frigore magis tutan-
tur , sed spiritus calidiores concipi-
unt & per eorum vasa tam succife-
ra quam aërea , dum succus magis
decoctus facilius propagatur ; ex-
inde ipsa etiam vegetatio promo-
vetur . confer antea laudat . Zahn .
Scrutin . IV . Disq . I . cap . 3 . Insula
hæc modico solis calore impræ-
gnata , igneque subterraneo adjuta ,
varia Vegetabilium genera produ-
cit . Curvus frutex Legnan dictus
heic nascitur . Poma quoque apri-
ca heic vigent , nec non arbor a
Germanis Pfirschenbaum dicta ,
quæ bis quotannis fructum produ-
cit ; præterea etiam pyra , amyg-
dala

dala & mala citrea, præcipue quod-dam pomi genus ab Hispanis Pre-gvardas appellatum. Cannas dul-ci succo repletas ibi reprire est, gof-sippium, Coloquintina poma alii-que fructus. Roseta ibi quidem sunt, nullas autem tulipas profert gleba ista. Prope mare nascitur lata quædam herba equis pestifera, alia vero animalia innoxie illam e-dunt. Stipula hordacea 18 spicis onusta ibi nonnunquam reperta est, & constat fertilibus annis uni-cum modium 130 reddidisse. In-hac insula unum circiter milliare a littore consiti sunt horti, qui præ-stantissimum illud vinum Canari-um suppeditant; non magni autem æstimantur, qui remotius in terra plantantur, nec in aliis insulis fac-i-le vigent.

Ex animalibus præbet aviculas tenui gutture modulantes, perdices nostris majores & meliores, pari-ter atque palumbas, turtures & corni-

cornices; Interdum etiam e Barba-
 ria faltones eo transvolant. Pisci-
 um quadam specie abundat, quæ
 Cherna dicitur, lati sunt & savio-
 ris saporis quam Anglorum. Re-
 peritur & aliud piscis genus, quod
 illis Mero appellatur, præterea
 Delphines & Cancri marini sine
 cauda: Conchæ, limaces & insolit-
 um quoddam conchæ genus inter-
 rupes nascitur, imo 5 vel 6 nonun-
 quam sub uno tegmine. Heic quo-
 que conspicitur piscis angvillæ si-
 milis 6 vel 7 caudarum, quarum
 unaquæque quartam ulnæ partem
 continet, corpus autem aliquanto
 longius. Insula plena est scaturi-
 ginibus, quarum sapor est tanquam
 Lactis.

Variæ deinceps metallorum
 mineræ cum flagranti sulphureo
 flumine eruperunt. Sulphuri enim
 accedit halinitrum, quod substan-
 tia sua spiritibus tumidissimis est
 referta, ubi accensum est, & exi-
 tum

tum non reperit, vim mire efficacem quidvis effringendi, avellendi, dejiciendi, dispellendi & qua data porta propellendi in subterranea sibi obvia obstacula exercet; ubi in rimis terræ internis metalla offendit, secum dicit & in circumiacentibus petris deponit. Hoc in Teneriffa factum esse persvasi sumus, cum aliæ ex combustis petris ferri, aliæ argenti, aliæ cupri speciem præ se ferant, in primis nonnullis in locis ad oram australem, quæ Azulejos dicuntur. Reperitur hic in magna copia terra cœrulea intermixtis ejusdem coloris lapidibus, qui in se continent flavam æruginem similem aquæ victrioli, nec non inveniuntur scatebræ victriolo imbutæ, quas antea cupri venam fuisse existimamus. Quidam fusor campanarum Orataviensis aliquando narraverat, se ex terra, qua binii equi fuerant onusti, per liquefactionem tantum auri elicuisse, quantum

tum duobus crassis annulis facien-
dis sufficeret. Gallus quidam, qui
diu in India occidentali commora-
tus fuerat, retulerat, quod in Te-
neriffa tot auri argenteique venæ
reperiantur ac in India occidentali.
Similiter ibi sunt aquæ nitri & ta-
xa colore croceo obducta. Et quod
magis est, retulit nonnemo, quod
quidam amicorum suorum ex dua-
bus massis e culmine montis de-
sumptis, duo argentea cochlearia
conflaverit. De insulanis, qui in
Teneriffa 5000 degunt, illud addi-
mus, quod antequam ferrum ipsis
innotesceret, hastas & jacula sua ex
ligno indurato conficiebant. Quo-
tidianum ipsorum alimentum est
hordeum molis lapideis comminu-
tum, lacteque & melle mixtum,
quod semper in pellibus caprinis
secum vehunt: vinum non ingur-
gitant: carnem haud morantur,
eoque ipso nobis luxuriam nostram
exprobrant. Mira dexteritate &
indu-

industria præditi , feroce s, pernici-
tate pedum pollentes, nam per ter-
ribilem altitudinem ab una rupe in
aliam procurrunt, donec ad ima
pervenerint.

Versus occasum a Tenerissa
sita est Gomera sub 7 & 20 gradu,
ibi nihil præter vinum & saccha-
rum gignitur.

Insula Ferro seu Ferrea jacet 4
milliar. a Gomera sub 26 gradu &
40 minuto, in septentrionem lati-
tudine excurrens, 6 milliaria , te-
ste Thevet, in ambitu complectitur.
Sunt ibidem nonnullæ urbes, qua-
rum metropolis habet fanum & cœ-
nobium S. Francisco consecratum.
Gleba ejus terræ valde sicca est , si-
quidem nullæ aquæ dulces ibi flu-
unt præterquam nonnullæ , quæ in
cavernis maritimis a decidente plu-
via stagnant, quæ tamen incolis,
quum magis remotæ sint , minus
inserviunt. Hic defectus compen-
satur mira quadam arbore , quæ
semper

semper spissa nebula circumfunditur, atque non nisi in æstu intensissimo paulatim dissipatur. Aqua a miraculosa ista arbore quotidie distillans vel 20 tonnas supplere potest, quæ a parte boreali in vasis lapideis colligitur. Mense vero Augusto discedente nebula, ascendit e mari vapor, qui in foliis ejus guttas coit & aquam suppeditat. De hac arbore ingeniosissimi Skalldi aureos versus inferre non pigebit, cum huc maxime pertineant, descripti Gudz Wärck och hwila tredie dagens skapelse p. m. 91.

Tag må ay glöma bort/ en Hō som namnet
hafwer

Af sialswa Lyckan; ty thet sägs at ingen
gräfwer

Eher någon damm och brunn/ alzingen
nödgas wäckia

I Izen någon waak/ då han wil torsten
släckia;

Men lemnar samma frog/ åth fiskar/ giàß
och änder:

Ty Indianen weet / hwar ther en liålla
 ränner
 Uthur ett härligt tråå / som groor i skarpa
 sanden
 Och svettas ljkwal så / at alle ther i landen
 The hafwa watn nogh / och hämta när the
 wilja ;
 Ty droppar samt och jámt af bladen un-
 dertrilla.

Insula ab Hispanis occupata , ar-
 borem absconderunt incolæ , ut
 omni aqua destituerentur , præter
 illam , quæ a pluvia colligeretur ,
 atq; sic aquæ penuria hostiles eorum
 insultus arcerent . Quam rem adul-
 tera quædam mulier Hispano quo-
 cum concubere assverat , pro-
 didit . Hæcce arbor & incolis &
 jumentis & adventantibus navigiis
 aquam sufficienter subministrat .
 Insulanis Garoë Hispanis vero San-
 to i.e. Sancta vocatur . Est satis am-
 pla , viridantia semper gerens folia .
 Plures olim ejusmodi arbores in-
 hac insula existisse suspicatur Vos-
 sius in observ. ad Melam. cit. loco.
 Quas

Quas incolas succidisse putat, cum una sufficeret. Hæc insula haud sterilis est, suppeditat enim omne gen⁹ frugum & in magna copia cannas sacchari, variaque pomorum & herbarum genera ; præterea astutim pecorum unde incolis lac & caseus porrigitur.

Palma insula una cum Ferro proximus ad occidentem vergunt ac ceteræ Canariæ, Sita est a Ferro 12. Mill. versus septentrionem & 4 milliar. à Gomera sub 28 gradu. Parva est, sed admodum ferax, præcipue vino abundans. Saccharum aliosque fructus præbet, lacte & caseo fluit, potissima illius commercia in vino consistunt.

Inter Canarias insulæ cuiusdam nomine Borondon mentionem faciunt Lingschotus & Gramaij, quæ 100 mill. ab insula Ferro distaret, ad quam qui inopinato accesserunt, eam arboribus esse consitam, amœnam, fructiferam asserunt, inhabi-

D 2 tatam-

tatamque a Christianis , quorum
lingva & origo ignota fuerit. Nulli
autem illam invenere , quamvis Hi-
spani magno studio sed frustra quæ-
siverint. Eadem est ratio hujus in-
sulæ atque ejus quæ Gunnarsöhr
vocatur , de qua in præcedentibus
egimus. Caussam ejus rei arbitra-
bantur nonnulli esse , quod qui in-
vestigarent illam offendere non po-
tuerint. Alii rursus insulam istam
nubibus perpetuo tegi adeoꝝ non
apparere ; vel peculiarem maris
vim naves inde detrudere autuma-
runt.

Omnes huc usque Canarias per-
agravimus, indolem cujuslibet no-
tavimus , jam quid in alias ter-
ras nobiscum inde deportemus
quærendum restat. Ut glebam
Fortunatarum insularum maxime
fertilem & fructiferam esse antea
demonstravimus; Ita variæ res in
alias illinc regiones exportantur.
Præcipuis Europæ regnis in deli-
tiis

tiis est vinum Canariense, quod inde transportatur, quod inter reliqua facile eminet, appellatur Seccso seu Canari-Sac^t a colore limpidisimo, ut Bechm. in Hist. orb. cap. 10. §. 3. Vinum hoc ut eorum quæ ex Canariis proveniunt præstantissimum est, ita potissima insularum commercia in eo consistunt. In quanta copia dulcissimus iste succus ibi reperiatur, judices ex eo, quod singulis annis ex una Teneriffa proveniat 28000 dolia jucudissimo vi no repleta. Saccharum etiam in commercium venit, quod utut Americæ nativum debeatur solum; illud tamen præprimis quod provenit ex Canariis ex svavitate & candore commendari meretur, qui bus reliquum omne excellit. Pelles quoque hircinæ & aliæ res inde deducuntur, vid. Dapp.

Magna licet animalium varietas in insulis hisce reperiatur, præcipua tamen quadrupedum sunt :

Tauri, hirci, asini, capreoli &c. Volatilium præstantissima sunt aves Canariæ pennarum pictura & delectabili modulatione commendabiles, illæ in his quoque terris excludent pullos. Mare quod insulas alluit, admodum est piscosum abundat in primis Sturione, quo egeni vescuntur.

A ratione carentibus ad incolas, quorum caufsa omnia hæc facta esse perhibentur, progredimur. Homines ibi robusto observantur corpore, fusco seu castanino colore, naso lato, subtili & vivido halitu, tumidi ac in bellum proni. Ex antiquorum nepotibus pauci admodum supersunt, qui ab Hispanis Gvanchas appellati sunt. Reliqui mores Hispanicos induerunt, pristinamque feritatem & barbariem exuerunt. Non grandiloqui sunt, nec si loquantur distincto sono, verba enim per dentes & labia comprimunt.

munt. Valde voraces sunt, inter eos enim reperiuntur, qui uno tantum prandio viginti cuniculos cum hirco consumsere. Præter vernacularam Hispanica lingvâ animi sensa exprimunt. In defunctos maxima eorum pietas est notanda, quæ simulac sepeliendi ritus ex sequenti relatione facile constabit. Die tertia vindemiæ (loquitur nonnemo apud Dapperum) profectus est Gvimara urbe, cuius a vetustis Gvanchiis originem ducunt; una cum illo nonnulli dignioris sortis homines, qui visendorum paternorum cadaverum gratia, venerant. Illi ipsum ad monumenta adduxere, quem favorem raro admodum cuiquam concedunt; quia enim magnus parentibus habeatur honos, quietem eorum turbare nolunt. Inter eos, plurimos gratis sepelivabant, cum nihil unde efferrentur, reliquerant. Vehementer sibi cavent ne cuiquam stirpi Hispanicæ immi-

immisceantur, eique rei se religio
fissime obstringunt. Funera ob-
ducta sunt pellibus hircinis; unde
fascii sepulcrales facti, qui tendun-
tur & arcte corporibus aptantur.
Pleraque cadaverum sunt integra,
oculi ipsis sunt clausi, aures, crines,
nares, dentes & labia non sunt cor-
rosa & consumta, præterquam quod
sint nonnihil corrugata colorque
eorum mutatus. Viderat, ut ait,
300 aut 400, quorum alia stetere,
alia jacuere in culcitra lignea, quæ
singulari quadam arte adeo indu-
rata fuit, ut nulla securi scindi qui-
ret. Omnia hæcce cadavera ejus
sunt levitatis, ceu tuislet moles stra-
minis. In extensis artubus evi-
denter compiciuntur nervi, venæ
& arteriæ. Artem hanc ungendi
funera noverat olim familia quæ-
dam, juxta ipsorum effatum, qua-
propter plebejo ordini non sunt im-
mixti; Illo autem tempore, quo
Hispani hanc insulam occuparunt,
extincta

extincta est hæc familia & ars de-
perdita: pauci igitur, qui huic o-
peri adhibebantur, ejus rei consci
sunt: nempe vim butyro ex pin-
gvedine hircorum confecto, & bu-
tyro ex adipe suina, coquunt spe-
ciem quandam silvestris Lavendu-
læ, quæ in petris ejus regionis co-
piose invenitur; pariter & herbam
Larva dictam, quæ est resinosa &
nusquam nisi in montium jugis hu-
jus insulæ nascitur; hisce attemp-
rant Salviam sylvestrem, unde Bal-
samum conficiunt. Et hocce un-
gvento exanima corpora inungunt
atque vel Soli eadem exponunt vel
calefactis hypocaustris ut siccentur,
imponunt, & denuo illiniunt, idque
tam sæpe donec omnes membro-
rum partes discernantur, corpusq;
mire lævigeletur. Antiqui eorum
produnt se scire supra viginti Re-
gum & illustrium Virorum sepul-
cra, illa tamen demonstrare detre-
ctant.

Hispanis parent, quorum præfectus in Canaria Magna, ut supra diximus, residet. Pontificiæ religioni sunt addicti; quam vi magis quam voluntarie suscipere coacti sunt, nam qui ex contumacia in loca montosa, se contulerunt, raditus extirpati sunt.

CAPUT TERTIUM

De Monte Piko, ejusque descriptio. Altitudo. Primus Meridianus. Ignis. Teneriffe desolutio per ignem.

UNIVERSAS Canarias, qua campos & hortos natura plantatos amoenissimaque nemora jam perlustravimus, diversisque rebus, quæ ibi nascuntur, collectis, sarcinas implevimus; portentosum in Fierro miraculum suspeximus; Vinum Canarium, dulcissimum illud Nectar, gustavimus; fructus varios legimus; miram Fortunatarum fertilitatem admirati sumus; Ingeniū mores-

moresq; incolarum observavimus.
Jam non amplius per depressiora
vagari loca placet, præstantiæ no-
stræ memores in altissima quævis
penetrare cupimus. Perlustratis
itaque reliquis, in una Teneriffa
gradum fistimus, cum ipsa natura
collem ibi altissimum collocaverit;
qui mons quamquam acclivis vi-
deatur, quia tamen nihil tam altum
posuit natura, quo virtus non pos-
sit eniti, culmen ipsius ascendere at-
tentemus. Mons ille ab Hispanis El
Piko de Terrario & a Belgis Pick
van Canarien dicitur. Non datur ad-
tus nisi mense Julio & Augusto; reli-
quo anni tempore semper nivibus
obrutus est, quamquam nec in hac
nec in circumjacentibus insulis nix
umquam in locis inferioribus de-
prehensa sit. Tres dies impenden-
di sunt in verticem ascendentibus,
qui planus est, unde circumjectas
insulas, etiam per 30 mill. spatium
prospicere liceat. In insula hac re-
peritur

peritur magna lapidum sulphureorum copia , qui in terras exoticas deferuntur.

In historia de comitatu & consortio Regio Londinensi , diu antehac lingua Anglicā , edita , a quibusdam mercatoribus memorantur sequentia . Postquam comparavimus nobis viæ ductorem , servis & equis vini portandi gratia assumtis , egrediebamur ex portu Oratava ad oram septentrionalem , qui a patulo mari 2. mill. situs erat . Cum a media nocte ad horam octavam matutinam progressi essemus , primo montis culmini appropinquabamus , ubi haud procul a Piko sub magna arbore per duas horas prandimus . Deinde per arenosa itinera quæ ibi nuda & torrida sunt ad vitæ quandam pervenimus : qua propter nimio æstu laborabamus , donec ad radices montis Piko accederemus , ubi magnam vim lapidum superne delapsorum offendimus .

mus. Hora præter propter 6:ta ve-
spertina montem Piko scandere in-
cepimus. Ceterum cum vix unum
mill. a tergo reliquissimus, quoni-
am iter equis invium erat, eos una
cum ministris deserere coacti su-
mus. Pili equorum instar suinarū
setarum erecti tunc steterunt. In-
ter ascendendum morbo affectus
fuit unus e sodalitio nostro. Vinum,
quod uteri erat inclusum, tam fri-
gidum fuit, ut illud potare non pos-
semus, antequam ad ignem cale-
faceretur, cum tamen aér sat bene-
temperatus esset: Post Solis autem
occasum ventus tam vehemens fla-
bat tamque frigidus, ut in petris
nos abscondere & ad introitum to-
ta nocte ignem alere necessum ha-
beremus. Mane hora circiter 4:ta
ulterius sursum pergebamus, atque
mill. peracto, æger tactus est unus
e comitibus, ut amplius profici-
nequiret. Heic excipiebant petræ
nigræ, cum ceteris iter accelera-
vimus,

vimus, venimusque ad Pileum Sac-
chari seu Zucker-Huht. ubi iterum a-
renam albicantem invenimus; cum-
que transmeavissemus ad petras ni-
gras, quæ speciem referunt istius
atri & subtilis integumenti, quod
molliores & delicatæ fœmellæ in-
capite gestant. Post unius milliar.
profectionem ad cacumen ipsum
montis Piko pervenimus, ubi
non erat ejusmodi fumus ac in-
fra, sed sulphurei vaporis continua
evaporatio, quæ faciem nobis mi-
rifice gravabat. In hac via non sen-
sibilem aliquam aëris mutationem
deprehendimus, sed tenuem exigua-
mq; aurā; In vertice autem flatus
tam impetuosus erat, ut firmo vix
stare talo potuerimus, quamdiu in
salutem Regis biberemus. Heic
prandium sumsimus, sed comperi-
mus aquam nostram viribus colli-
gendi inservientem, vim suam a-
misisse, adeo ut plane insipida es-
set, cum tamen vinum spiritibus
pluribus

pluribus abundaret magisque sulphureum quam antea esset. Pavimentum seu planum in quo stetimus quinquptas quartas partes latum erat & centum ulnas altum sub forma coni, intus concavum tamquam lebes, & per omnia minutis lapillis & calculis obductum, inter quos est arena & sulphur unde vapor & fumus ascendit adeo nocens, ut spiritum vix ducere possemus. Ultra 6 ulnas non descendimus in Caldera ob lubricitatem pedum, quamquam nonnulli ad imum fundamentum iter facere tentarunt. Nihil ibi notatu dignum animadvertisimus, quam genus quoddam sulphuris saxis instar salis incumbens. In hoc monte Magnam Canariam, quae tamen 14 mill. Angl. inde distabat, contemplari poteramus, pariter atque Gomeram 7 mill. inde dissitam, quae tamen intercapedo non latior nobis apparuerit, quam Sems ad Londinum. Sole exorto universam

sam non tantum insulam & Canariam Magnam , obtexit culminis umbra; Verum etiam mare usque ad Horizontem , cum vertex montis seu Piko converti & umbram in aërem reverberare videbatur, quod summopere admirati sumus. Sol nondum alte supra Horizontem erat, cum spissæ nubes ascendere, quæ non tantum maris sed & totius insulæ prospectum nobis ademerunt , subjacentium tantummodo montium vertices nubes penetrare videbantur. Num hæ nubes super montem Piko semper eleventur, asserere non possumus ; eadem tamen apparent, quæ inferiores operiunt aut circa eas vagantur maxime ad ventum inter occasum & septentrionem spirantem. Has nubes vocant Kappe , suntque indubium signum venturæ procellæ. Quamplurimas scaturigines ibi reperiebamus, quæ magna cum erubetione ab aliis culminibus in tantam

tam altitudinem, quanta erat me-
moratae vitis, profilivere. Cum
aliquantis per stetissemus, omnes us-
que ad locum Pileum Sacchari di-
ctum, descendimus, quem celeriter
præterivimus, quoniam tranquil-
lum & declive erat. Heic offen-
dimus cavernam 12 cubitos pro-
fundam & 18 cubitos latam fornacis
figura, quæ in'jugo habuit orifici-
um 10 ulnarum, funibus nos ope-
ra servorum in eandem demisimus,
donec in magnum nivis cumulum
veniremus, quod inter descenden-
dum necessario nobis faciendum e-
rat. In medio hujus cavernæ est
rotundus puteus dimidiā ulnam
nive depresso, tam amplius autem,
quam orificium verticis; non arbi-
trabamur hanc aquam esse peren-
nem, sed e liquefacta nive distilas-
se. Nullæ arbores, frutices, fron-
des & gramina per totum iter oc-
currebant, yepres tantum & spinæ
tamquam morum frutices; ab ea

vero parte ubi pernoctabamus, offendimus arboretum, cuius trun-
cus 8 pedes cum dimidio in altitu-
dine æquabat, in quadrangulo col-
locatum. Profert hæc arbor mi-
nutas rubicundas bacchas, quæ in
se venenatum lac continent, quo
equorum aliorumque animalium
pili decidunt, cum lacte illo inung-
guntur. Ex harum arborum ari-
dis frondibus quavis nocte focum
accendimus. De natura & indole
totius Teneriffæ tale fertur judi-
cium a subtili & diligenti explora-
tore, qui tanquam Doctor & Mer-
cator ibi habitaverat, nimirum to-
tam insulam, cuius gleba triplex est,
olim incensam fuisse, & ita circa-
id tempus omnia promississe, ut ex
concrematis lapidibus projecti fue-
rint ingentes & altissimi montes,
qui per omnia in hac insula conspi-
ciuntur; præcipue ad oram austra-
lem cumulata est magna copia sul-
phuris, lapidum & saxorum, qua
montis

montis altitudo indies accrescit. E fundamento montis Piko scaturunt & una cum erumpētis sulphuris vehementia emanant magni sulphuris rivi & fluvii , volvunturque in petram alteram, imprimis ad notozephyrum ; nam inde a culmine Piko combustæ tabulæ lapideæ sibi invicem incumbunt. confer saepius nominatum Dapperum.

Ex luculentissima hac montis Piko descriptione , de immensa ejus altitudine facile est conjicere. Verum quamquam inter omnes conveniat, quod Picus Canariarū in maximam ascendit altitudinem; non unanimo tamen consensu certā ipsi elevationem determinant. Dapperus loco cit. profunditatem ipsius ad perpendiculum unum mill. cum dimidio æquare dicit. Athan. Kircherus lib. 9. artis magnæ lucis & umbræ parte 2. probl. 5. negat ullum montem excedere millaria 4. aut 5. esto Piko monti in Teneriffa

indulgeat stadia 43. hoc est, mill.
5. 3. ideoque hunc putat altissimum
montium: cum tamen alii ex sacra
genesi colligant altissimos esse
montes Armeniæ, super quibus Ar-
cha Noæ, tamquam primo denu-
datis, ab aquis diluvii requievit.
Vide Riccioli Geogr. Reform. lib.
6. Altim. cap. 20. In sequentibus
refert idem Ricciolus quod Picus
mons Snellio lib. 2. Eratosth. cap.
17. sine refract. 9500 pass. Ital. &
Fromondo I. Meteor. cap. 8. art. 1.
demptis refract. 8000 pass. Ital. sed
Snellio in Typhi proposit. ultima
demtis refract. 6250 pass. Ital. Cabæo
I Meteor. t. 63. q. 1. sine refract.
8547. Nobis cap. 13. num. 9. & 10.
sine tefract. 9400 pass. Ital. sed cap.
14. num. 9. comput. refract. 7165.
pass. Ital. & cap. 18. num. 11. ex a-
scensu 9000 pass. Ital. Joh. Zahn ut-
ut in tabula altitudinis præcipuo-
rum in terra montium a Kircheri.
lib. 2. cap. 14. Mund. subt. mutuo
sum-

sumpta, Pico Canariarum 80 sta-
 dia vel 10 mill. Ital. aut 10000. pass.
 tribuerit in Specula Physico-Math.
 Hist. Tom. 2. Scrut. 4. Disq. 1. Geo-
 scop. cap. 3. Illud tamen se ipsum
 improbare significat, ubi dicitur:
 Quantumvis vero diversi in super-
 facie terræ inveniantur montes sum-
 mæ altitudinis: Ostendit tamen He-
 velius Selenograph. cap. 8. pag. 270.
 & 271. tam ex veteribus quam et-
 jam ex variis experientissimis Re-
 centioribus nostri seculi Mathema-
 ticis, montes terrestres, qui inter
 altissimos quosque primas tenent,
 non dimidium superare milliare.
 Germ. sive duo mill. Ital. in linea
 nimirum perpendiculari. Imo, in-
 quit, si adhuc aliqui tantæ magni-
 tudinis uspiam reperiantur. Sed &
 ipse Kircherus in proxime cit. loc.
 de certitudine & veritate deter-
 minatæ altitudinis præcelsiorum
 montium diffidit. Igitur Vare-
 nius de altitudine montis hujus
 ita differuit. Montem, inquit, in-

sulæ Teneriffæ dictum Pico de Teyde non majorem habere altitudinem, quam unius milliaris vel ad summum unius cum dimidio. Et vero vix illum montem eo altiorum reperiri testatur experientia. Gen. Geog. lib. 1. cap. 9. propos. 7. nihil itaque certi heic adstruimus.

Cumque in tantam uti explicuimus assurgit altitudinem Picus mons, ut ab omnibus si altissimus non sit, saltem inter celsissimos habeatur; Primum meridianum huic monti imposuere, tamquam ille, qui ab ipsa natura ad id muneric ibi fuerit collocatus. Idque cum ex ipsorum arbitrio dependeret quemcunque locum primo meridiano seu lineæ istæ, a qua longitudines locorum mensuramus, assignare, potius Ptolemæum quam alios secuti, longitudines locorum ex Fortunatis tamquam occidentalissimis a spicati sunt. A qua sententia non sine causa recedendum existimarent Jansonius & Bleau; illud quoque

que numerandi initium retinuere
Frid. de Witt. Nicol. Fischer & Bu-
no. Palmam alii ex Fortunatis ut
Ricciolus & ejus sectatores reliquis
prætulerunt, ob tres potissimum
causas. Quarum prima est, quod
maxima Geographorum pars Pto-
lemæum secuta est, qui quemad-
modum ex Fortunatis tamquam
occidentalisimis numerare ince-
pisset; ita illi ex earum in occiden-
tem ultima scil. Palma numerandi
initiū fecerunt. Secunda ejus ratio
cur per Palmam potius quam Te-
neriffam primum Meridianū trans-
ire voluerit, est quod Christoph.
Columbus Novum Orbem jamjam
detecturus, primum ex Teneriffa,
deinde ex Palma, tamquam ultimo
cogniti orbis limite, solverit. Ter-
tia ejus caussa in eo fundatur, quod
qui Indiam petunt ad Palmam præ-
cipue inter Canarias curlum diri-
gunt, unde tritum in Oceano iter
evaferit. Sed quoniam mappis

ut plurimum utimur a Belgis excusis, qui locorum longitudines mensurant a Teneriffæ altissimo monte Piko, ideo consultissimum videtur primum Meridianum ad illum locum revocare. Varia invicem contendentium sententiarum divertia circa Primum Meridianum, angustiæ, qua circumcludimur memores, consulto excludimus.

Sulphuris iste vapor, quo inter ascendendum infestati fuimus, ansam præbet viscera montis ultrius rimandi, scrutandique ex qua caussa ejusmodi evaporationes proveniant. Ut itaque terra nostra non est solida atque compacta qua internam structuram & officinam; ita ductus isti & meatus, alii aëre, alii aqua, vel igne implentur, quæ ex iis, a quibus repleantur, nunc aëreophylacia nunc hydrophylacia vel etiam pyrophylacia nuncupantur. His certe in maxima copia instructa est nostra tellus, atque ubi
ex

ex caverna interioris terræ vehemens Æoli vis sentiatur; aërophylacium adesse necesse est; ubi abyssus hydrophylaciū; ubi vero montes Vulcanii reperiuntur, pyrophylacium subtus occultatum esse existimamus. Pyrophylacia autem illa deducuntur & derivantur ex igne subterraneo in visceribus terræ contento, tamquam ex genuino suo fonte. Ubi autem materia combustilis, quæ ad ignem suscipiendū apta atque idonea est, in montium radicibus cogitur, aut ex faxorum collisione, aut ignis subterranei profundius delitescentis afflatu, facile accenditur, tamque diu prorumpit, quamdiu pabulum & fomentum ejus durat. Universalis autem ignis materia, qua ignis ejaculationem causatur, censetur imprimis esse sulphurea & bituminosa, quibus halinitrum accedit. Unde intervalla flammivoræ eruptionis ex Vulcaniis montibus facile concipi possunt;

sunt; consumto enim fomento extinguitur ignis. Ubi vero ex perpetuo persimilis novæ substantiæ æque inflamabilis accessu fovetur; etiam ignis ex abditis suis receptaculis eructare non intermittit, sed *Pergit continuo rapidas extollere flammas*

Saxaque subvectare & arenæ tollere nimbos.

Sic etiam ubi ejusmodi materiam observamus habitudinem ignis suscipiendi esse credimus, quæ facilimo negotio excitari potest. Idem de monte Piko in Teneriffa cendum, cuius descriptionem antea inseruimus; ex qua manifestum erit, sulphur, bitumen aliaque pingvia in rimis ejus crebro reperiri, quæ ignem concipere diuque fovere & sustentare apta sunt, quo demum incensus est ipse mons, ut in sequentibus erimus audituri.

Ex novellis, quæ circumferuntur publicis, Madriti 28 Martii,
Anno

Anno 1705 editis, excerptis Peril-
Iustis D:nus Doctor Urban Hiärne
Archiater Regius in addendis ad
tractatum secundum de Terra pag.
409. cujus verba subjungamus: An-
te aliquot dies advenerat missus qui-
dam ex Tenerifa, qui lugendum
& deplorandum illum casum nobis
retulerat. Tenerifam inquiens in-
ter 14 Decemb. præteriti, & 13 Feb.
anni currentis, plus quam 300 ter-
ræ motibus terribilissimis adeo ve-
xatam fuisse, ut viginti sæpenume-
ro una die observati fuerint. Ex
ingentibus hisce concussionibus,
quibus tanto temporis intervallo
obnoxia fuit insula, rumpebantur
montium plurimi, ex quorum fis-
suris magni ignium, sulphureorum
& pumicum rivi emanabant per to-
tam insulam, non sine maxima ho-
minum consternatione. Ob exi-
tiosas has calamitates, vehementi
horrore perculsi, huc atq; illuc qua-
si mente capti discurrebant insula-
ni.

ni. Damna templis & ædibus tan-
ta illata, quanta nunquam satis æ-
stimari possint, ita nec commemo-
rari; quanta etiam hominum pars
perierat neque dici queat. Post-
quam abivisset hic nuncius 17 scil.
Febr. erupere consternati incolæ in
rura urbibus relictis, cum neq; eo
tempore cessavere horrendi terræ
motus; ibiç commorati sunt fatalē
horam exspectaturi. Tum mons
Piko ingentes eructare cœperat i-
gnes non aliter atque Ætna in Si-
cilia horribili cum fragore & stre-
pitu; quod miseris etiam homini-
bus intueri contigit, ut tanto acrius
præsentem calamitatem atq; dolo-
rem sentirent. Ex crebra ignis eja-
culatione, consumta est tota terræ
fertilitas; quin etiam tandem de-
structa & desoluta est insula.

Hæc trepide intuentes fluxam
humanarum rerum conditionem in
memoriam revocamus, nihil sub
cœlo perpetuum, nihil consistens,
nihil

nihil durabile esse ; omnium, ut experimur, semper quasi naturali fortorum lege mutatio est, ut cum Ovidio queruli erumpamus lib. 15. Metamorph.

*Nihil est quod toto perstet in orbe
Cuncta fluunt*

Terrarum alias interire, alias vero de novo generari contemplati fuimus; flumina mutare alveos solitosque cursus; florentia decrescere imperia; omnia edaci tempore consumi. Vi quoque ignium subterraneorum multas regiones peri re animadvertisimus, quæ certe sunt velut prodromi futuræ conflagrationis mundi, atque securis hujus seculi hominibus velut quædam præsagia exitii universalis exhibent, quod trepidis quasi viribus natura singulis momentis exspectat : cum quemadmodum Horatius 3. Carm. Od. 29. v. 29.

*Prudens futuri temporis exitium
Caliginosa nocte premit Deus.*

Omnes

Omnes istæ horrendæ strages, uti divinam arguunt potentiam, ita humanæ sortis vicissitudinem patefaciunt, & mortales Geocosmi incolas monent, ut cum nihil stabile, nil perpetuum; sed omnia caduca variisque fortunæ casibus & inopinatis rerum stratagematis obnoxia, cognoscant omnem mentis conatum, omne studium, omnes animi, qui nulla re creata satiarri potest, vires, ad sublimes & sempiternas cœlestium bonorum possessiones elevent; DEO soli confidant, in cuius manu universæ sunt naturæ fines. Supplice itaque voce precamur velit DEUS nos ex hac misericordiarum valle tandem ad vere Beatas & Fortunatas insulas transponere, ubi hoc calamitatū stadium emensi, DEO, cum sanctis eius, mundanas vicissitudines despicientes, sine intermissione, unice adhæreamus, æternaque beatitudine fruamur.

DEO sit laus, honor, & gloria in secula nunquam terminanda.

Peregrinatio & Ornatus
Dn. GEORGIO MELIN ,

Eruditam
De INSULIS CANARIIS
Dissertationem brevi edituro.

EGregium haut dubie summisq; merito celebrandum laudibus in se laborem suscipiunt, qui procul a patro solo remotos, priscæq; etatis hominibus parum cognitos terrarum tractus lustrandos detegendosq; ad-eunt. Enimvero, non tantum in publicum ejusmodi navigationes eximum conferunt usum atque emolumentum, cum pretiosissimis variarum mercium generibus civitatem augeant & exornent ; sed orbi quoq; literato plurimum expedient, eo quod pleniorum terraque hujus globi cognitionem luci publicæ fistant. Nec facile crediderim aliud quam hoc ipsum calcar fuisse, quo incitat vivi ingeniosi non pauci, ad extremos Indos , aliosq; extra nostrum hemisphærium quam longissime relegatos populos excurrere, non dubitarint. Haut dissimilem Te quoq; , Præstantissime Dn. MELIN , navigationem instituisse , rumor non ita pridem ad me detulit. Nescio enim quo mihi casu audire contigit, in vastum, spumantibusq; tantum non semper fluctibus extuantem Oceanum Te ante aliquot menses soluisse, & extra Herculis , uti vulgo appellantur, columnas, ultimasq; Europæ oras esse.

pro-

proiectum: ut Fortunatas illas insulas, quibus Canariarum nomen posterior ætas impo-
suit, quarumq; sedes veterum alii juxta His-
paniam, alii in mari Britannico, alii deniq;
in aliis Oceani tractibus errabundi quæsive-
runt, investigares, repertasq; & polita manu
delineatas nobis exhiberes. Perfudit ani-
mum meum voluptate haut exiguâ tam gra-
tus nuncius, deg; Tuò laudabili instituto in
sinu gaudebam: nihil magis in votis habens,
quam ut prospere succederet a Te suscepta ve-
lificatio. Contigisse autem omnia Tibi ex
voto animiq; sententia, confectoq; itinere ex
turbulento mari carinam in portum te indu-
xisse, lätabundus nuper cognovi. Quapropter
Tibi, amicissime Dn. MELIN, iterum iterumq;
gratulor felicem ex illa difficulti navigatione
reditum, quæ tot dierum noctiumq; labori-
bus jam diu Te exercuit. Gratulor Tibi ex-
quisita in hoc itinere operâ & diligentia loco-
rum, quæ visitasti, elaboratam delineationem,
quæ in Tuum ornementum longe maximum
cedit. Calida insuper, & ex interiori pectoris
depromta penu vota addo, velit Supremū Numē
Tuæ fortunæ ratem ita in posterum gaberna-
re, ut cù ex hoc Helicone lauro redimitus sol-
veris, vento secundo velisq; passis & plenis e-
um subeas portum, ad quem Tua ipsius deside-
ria collineant. Ita precatur

Tibi devinctissimus
PETRUS Eefman Gothob.